

РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

УДК 351.08:101:316.3

БЮРОКРАТІЯ У СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Р.І. Пашов, ст. викладач кафедри теорії та практики управління факультету соціології та права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Сучасне зростання наукового інтересу до феномену бюрократії обумовлене тим, що нині можемо небезпідставно констатувати: феномен бюрократії властивий будь-якому сучасному суспільному ладу, результати діяльності бюрократичного апарату охоплюють не певний сегмент суспільства, але пронизують усі сфери людського життя. Бюрократія породжує парадокси, які виникають у системі соціального управління, хоча сама є перетвореною формою влади (основаною на принципах самоуправління), її розвиток та розширення впливу є фактичним загальносуспільним барометром продукування та відтворення перетворених форм систем управління. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується недосконалістю системи законодавства та вертикалі влади, «реформами» управлінських структур, здійснюваних в інтересах конкретних людей, що сприяє кількісному зростанню неефективних структур, розширенню повноважень чиновників. Бюрократизм – це суспільний паразитизм. У результаті бюрократія й дотепер, залишаючись невидимою і безкарною, є тією силою, що визначає стан справ у державі.

Ключові слова: державне управління, чиновник, бюрократія, бюрократизм, громадянське суспільство, корпоративний інтерес, апарату управління.

Питання про роль та місце бюрократії в системі державного управління у наш час є особливо важливим як у теоретичному, так і в практично-політичному розумінні. Вітчизняний дослідник Г.Б. Яковенко підкреслює, що «державна бюрократія в її сучасному вигляді як інститут влади почала формуватися наприкінці ХХ ст. Наразі вона являє собою ієрархічно і соціально організовану групу людей,

наділених такими владними повноваженнями щодо здійснення політики держави, які відповідають вимогам сучасного менеджменту... У сучасних умовах вона стає чи не єдиним чинником успішних перетворень у країні, важливою і необхідною умовою функціонування громадянського суспільства» [14, 54]. Україна протягом третього десятиліття поспіль переживає глибоку соціальну кризу, яка негативно позначається на економічному, культурному розвитку населення, характеризується небаченим поглибленням масштабів розриву між бідними та багатими верствами населення, падінням якості життя до мінімального рівня. Наслідки так званих «демократичних реформ» призвели до національного колапсу, усвідомлення вкрай суперечливого та хаотичного характеру соціальних змін, що свідчить про нагальну необхідність науково бездоганного теоретичного обґрунтування докорінних змін у нинішній системі управління соціумом, необхідності відродження з руїн системи вітчизняної освіти, адже лише інвестиції у «розум нації» можуть сприяти впевненості у завтрашньому дні.

Подолання бюрократизму неможливе без усебічного теоретичного розуміння самої сутності феномену бюрократії. У свою чергу, надзвичайної актуальності набувають ідеї про те, що боротьба з бюрократизмом має особливу значимість у переломні моменти, під час переходу від однієї системи управління до іншої, яка була науково бездоганно обґрунтована класиком марксизму та першим керманічем Радянського уряду (який став наймолодшим керівником держави у новітній вітчизняній історії) В.І. Леніним. Отже, сучасні виклики щодо управлінців роблять проблему подолання бюрократизму предметом особливої – найнагальнішої та найпильнішої – уваги.

Сучасне зростання наукового інтересу до феномену бюрократії обумовлене тим, що вітчизняні дослідники розглядали її, найчастіше, поверхнево, враховуючи суто класові виміри бюрократичного апарату. В наукових колах радянської доби панувала думка про те, що при побудові

нового суспільства, – яке відбувалося шляхом нівелювання відмінностей між різними класами, а, у перспективі, мало знищити класи як такі, – бюрократія також зникне. Проте нині можемо небезпідставно констатувати: феномен бюрократії властивий будь-якому сучасному суспільному ладу, результати діяльності бюрократичного апарату охоплюють не певний сегмент суспільства, але пронизують усі сфери людського життя. Бюрократія породжує парадокси, які виникають у системі соціального управління, хоча сама є перетвореною формою влади (основаною на принципах самоуправління), її розвиток та розширення впливу є фактичним загальносуспільним барометром продукування та відтворення перетворених форм систем управління.

Досвід практик державного управління, здобутий за роки, що пройшли після набуття незалежності Україною, переконливо свідчать, що домогтися значного обмеження бюрократизму можна, лише спираючись на ретельно розроблені наукові дослідження. Між тим теоретичні питання щодо феномену бюрократії нині перебувають у числі тих численних проблем, що всіляко оминаються та залишаються без належної теоретичної уваги з боку вітчизняних філософів, науковців, освітян etc.

Наростання бюрократичних тенденцій у всіх сферах буття суспільства обумовлює інтерес широкої громадськості до цієї проблематики. Наявний інформаційний вакуум, пов'язаний з дефіцитом якісних наукових досліджень, частково компенсується великою кількістю публікацій з цієї проблематики у засобах масової інформації. Через це у населення складається (зрозуміло химерне та хибне) враження, що відбувається суспільна дискусія з цього питання, а по суті у ЗМІ лише поверхнево та побіжно, вкрай дилетантськи та заангажовано фіксуються факти бюрократизму в діяльності різних управлінських структур; замість загальносуспільного діалогу маємо справу з монологом, реальною метою якого є нав'язування позиції вітчизняної бюрократії усім суспільним верствам задля... утримання влади тією ж бюрократією за всяку ціну.

Для наукового дослідження означеного проблемного поля насамперед розглянемо етимологію слова «бюрократія». Його коріння сягають III ст. до н. е. У ті часи за рахунок державної скарбниці римським легіонерам шили плащі зі щільного сукна, пофарбованого у червоний колір. Поступово латинським словом «bugus», яке означало слово «червоний», стали йменувати й саму тканину. Починаючи з новітніх часів (приблизно з початку XVII ст.) аплікації з подібного матеріалу широко використовувалися для прикраси меблів різних видів – більярдних та письмових столів, стільців, ліжок, книжкових шаф etc.

Оновлення змісту цього терміна відбулося у Франції: французькі меблярі запатентували письмовий столик із тканевими вставками, призначений для дам вищого світу, назвою для якого послужило паристократичному витончене слово «bureau», в якому солдатська міцність старого терміна «bugus» явно згладжувалася. Згодом становлення абсолютизму, як точно зазначає А. де Токвіль, повсюдно супроводжувалося бурхливим зростання кількості державних канцелярій та зайнятих у них службовців. При Людовіку XIV загальна кількість працівників канцелярій значно перевищувала число офіцерів; питома вага канцелярій в управлінні всіма суспільними справами стрімко зростала, нерідко викликаючи невдоволення у суспільстві. Наслідуючи аристократичні традиції, світ канцелярій став повсюдно використовувати матерчаті покриття столів. У начальства вони були червоного кольору, у середньої ланки – зеленого, у допоміжного персоналу – сірого, відтак сам колір визначав статус службовців. Наприкінці XVIII ст. у середовищі фізіократів до слова «бюро» додали грецьке слово «кратія», що й ознаменувало початок ери бюрократії – панування канцелярій – «влади столів».

Російські війська, ввійшовши в 1814 р. у Францію, подарували Парижу термін «бістро», але захопили із собою місцевий термін «бюрократія», що відразу ж вступив у конфронтацію з вітчизняним терміном «чиновництво», яке виникло на початку XIX ст. Слово «чиновник» на

староцерковній мові означало не людину, а звід правил, за яким священнослужителі відправляли церковну службу. Світське використання цього терміна, а також похідного від нього терміна «чиновництво», застосовувалося для позначення всієї цивільно-службової корпорації.

Цивільна служба в класовому імперському суспільстві вважалася менш гідною та престижною, ніж військова. Цивільні чиновники, проте, прагнули наслідувати військовим, їх мундирам, дисципліні ба навіть званням – у підсумку з'явилися цивільні капітани, майори й генерали. Останніх особливо багато було в Петербурзі. Окрім того, військові, скалічені в боях або ж виведені у відставку (навіть через негідну для офіцера поведінку), часто вступали на цивільну службу, вносячи в неї дух відповідної корпоративності та принципи жорсткої субординації й військового підпорядкування й управління. Микола I, з його культом військової дисципліни та мундирів, багато цивільних відомств і міністерств штучно «поставив на військову ногу», вважаючи чиновництво «цивільною урядовою армією» [4]. Покрій мундирів цивільних чиновників аж до 1913 р. зберігав військовий стиль.

Чиновницька служба давала великі переваги порівняно з іншими приватними та суспільними професіями і заняттями – стабільні оклади, премії та пенсії, чини й ордени, після досягнення визначеного рангу – дворянство. Було зрозуміло, що кар'єра чиновника надавала можливість вертикальної соціальної мобільності та входження у привілейовані групи і навіть у правлячий клас через почесне громадянство, особисте і родове дворянство тощо. «Неминучим наслідком усього цього був надмірний вплив службовців по цивільному відомству, причому цілі покоління, переважно не з дворян, присвячували себе цілком цивільній службі, вбачаючи в ній ідеал своїх бажань і прагнень, дійсно, утворили із себе особливий клас...» [5, 57]. Цей «клас» мав власну статусну ієрархію, корпоративну соціальну психологію, засоби групового захисту й ідентифікації (чого були варті одні мундири і чини). Соціальна вага цього

«класу» постійно зростала, і з другої половини XIX ст. Росія, на думку Ключевського, уже точно опинилась під управлінням не аристократії, а «бюрократії, тобто була позбавлена всякого соціального вигляду купкою фізичних осіб різноманітного походження, об'єднаних тільки чиновницьким» [5, 92].

Історично процес виникнення сучасної бюрократії як самостійного суспільного явища і «класу» збігся з утворенням нових великих історичних одиниць – національних держав у Європі, тобто з XVI ст. Абсолютизм мав потребу в масі адміністраторів, які б займалися особливим видом управлінської діяльності, регульованої правом. Апарат розростався дуже швидко, його робота постійно і складно диференціювалася, виключна монополія дворянства на його наповнення та поповнення поступово зникла, крім того, дворяни часто не хотіли виконувати, як їм здавалося, другорядну роботу. І тоді в апарат пішло міське населення, державна служба стала вважатися особливою і престижною професією – з тих часів її носії об'єктивно об'єднуються в самостійний «клас» [3].

М. Александров, В. Мачинський та інші автори виступили проти трактування бюрократії як «самостійного класу», слушно вказуючи на принципову слабкість прихильників цієї позиції – невміння скільки-небудь задовільно обґрунтувати та аргументувати питання про межі цієї «самостійності». Попри всю «самостійність» головне в їх діяльності – обслуговування економічно, а відтак і політично пануючих суспільних класів [1].

Для розуміння сутності бюрократії винятково важливе значення має Марксів аналіз взаємозв'язку бюрократії і держави, що міститься в роботі «До критики гегелівської філософії права». Бюрократія, пише він, створює особливу корпорацію, замкнене суспільство в державі. Саме тому бюрократія за своєю суттю є «державним формалізмом», «державою як формалізмом», «мнимаю» державою поряд з реальною державою. «Бюрократія повинна... захищати «мниму» загальність особливого

інтересу, корпоративний дух, щоб врятувати «мниму» особливість загального інтересу, свій власний дух» [10, 270].

В основі бюрократії лежить зумовлюване корпоративними бюрократичними інтересами прагнення верхів підкорити функціонування держави зміцненню і збереженню свого панівного привілейованого стану. У бюрократії тотожність державного інтересу й особистих приватних інтересів виражена в такій формі, що державний інтерес зводиться до особистих приватних інтересів, який протистоїть іншим приватним інтересам. Бюрократія не тільки володіє державою, перетворюючи її у свою приватну власність, але і вважає себе самою кінцевою метою держави. При цьому фактично держава існує вже лише у вигляді різних бюрократичних сил, пов'язаних між собою за допомогою субординації і сліпого підпорядкування [10, 272 – 273].

Виходячи з того, що бюрократія є по своїй сутності «державою як формалізмом», К. Маркс зазначає, що вона є такою і за своєю метою, оскільки робить формальні цілі своїм змістом і всюди вступає в конфлікт із реальними цілями. «Вона змушена тому видавати формальне за зміст, а зміст – за щось формальне. Державні задачі перетворюються в канцелярські задачі, а канцелярські в державні» [10, 271]. Через те, що держава та її основні структури збюрократизовуються, чиновники неминуче перетворюються в бюрократів, для яких державна мета перетворюється в їхню особисту мету, в гонитву за чинами, зводиться до кар'єризму. Система бюрократичних відносин має тотальний характер. «Бюрократія є коло, з якого ніхто не може вискочити» [10, 271].

В.І. Ленін, як і К. Маркс, розглядав бюрократію як систему управління (установа, апарат, орган), для якої характерні повновладдя чиновників, їхня монополія на творення і проведення політики, часткова чи повна відсутність виборності й призначуваність чиновників зверху, фактична непідзвітність їхнім громадянам. Під бюрократією В.І. Ленін

розумів також особливий прошарок людей, які спеціалізуються на управлінні, відірвані від мас і мають привілейоване становище [7].

Марксистсько-ленінські сутнісні характеристики бюрократії знайшли відображення в її загальному визначенні, що стало хрестоматійним і увійшло в усі енциклопедичні видання. У ньому бюрократія розглядається як специфічна форма соціальних організацій у суспільстві (політичних, економічних, ідеологічних etc.), сутність якої полягає у відриві центрів виконавчої влади від волі та рішень більшості членів організації, у верховенстві форми над змістом діяльності організації, у підпорядкуванні правил та задач функціонування організації цілям її збереження і зміцнення. Зі змісту цього визначення, здавалося б, цілком виразно випливає, що в ньому відзначені загальні, універсальні, сутнісні характеристики бюрократії і тому воно стосується бюрократії взагалі, незалежно від її конкретно-історичних форм (відповідно, на той момент – вкрай бюрократизованого партійного апарату КПРС, ВЛКСМ, ВЦРПС etc.).

Однак традиційно вважалося, що це стосується лише класово-антагоністичного суспільства і не може бути застосоване до «реального соціалізму». Стверджувалася думка, що бюрократія може існувати тільки в умовах приватної власності й експлуатації одного класу іншим, лише за наявності класового антагонізму. Відповідно до подібної логіки, якщо у суспільстві немає експлуаторських класів та класового антагонізму, не має бути й бюрократії. Іншими словами, думали, що якщо знищуються класові основи існування бюрократії у буржуазному суспільстві, то тим самим ліквідуються не лише всі умови, але й сама можливість існування та відтворення будь-якої бюрократії взагалі.

Такий підхід настільки глибоко вкоренився, більше того, свідомо нав'язувався, радянською науковою літературою, що перетворився в незаперечну догму, власне, в ідеологічний штамп. Так, у словнику «Науковий комунізм» прямо стверджується, що бюрократія як специфічна форма організації управління різними сферами громадського життя

«з'явилася в класовому суспільстві та зникне з усуненням класово-антагоністичних розбіжностей». Якщо погодитися з такою тезою та визнати, що з ліквідацією класового антагонізму – усунення яких і було благородною метою суспільної формотворчості, виразником якого був Радянський Союз – зникне бюрократія як специфічна форма управління й як особливий соціальний прошарок, то логічно припустити відсутність бюрократів і проявів їх діяльності. Однак факти незаперечно засвідчують інше: навіть у разі зникнення класового антагонізму, бюрократи та бюрократизм продовжують існувати. Можна сказати більше: соціалізм у нашому суспільстві був переможений ... соціалістичною державою. Соціалістичною бюрократією.

Як відомо, теза про відсутність бюрократії при соціалізмі по праву належить до важливих і принципових положень марксистко-ленінської теорії. Вона була всебічно та глибоко обґрунтована К. Марксом у роботі «Громадянська війна у Франції» і В. І. Леніним у роботі «Держава і революція». Отже, якщо визнати наявність бюрократії в реальному радянському суспільстві, то доведеться поставити під сумнів цю марксистську тезу. Але, з аналізу робіт Маркса і Леніна видно, наскільки чужим було для них примітивно-схематичне розуміння тези про відсутність бюрократії при соціалізмі, які далекі вони були від того, щоб вважати ліквідацію експлуаторських класів і класового антагонізму достатніми умовами відмирання бюрократії.

Як Маркс, так і Ленін пов'язували відсутність бюрократії при соціалізмі з реалізацією цілого комплексу принципових умов, однак знищення експлуаторських класів і класового антагонізму вони розглядали лише як перші кроки на шляху до суспільства без бюрократії. К. Маркс прямо вказував, що, коли зникне класове панування, не буде держави в нинішньому політичному сенсі цього слова [9, 616]. Як прообраз соціалістичної держави, тобто не-держави у власному розумінні слова, а напівдержави, К. Маркс розглядав Паризьку Комуну, характери-

зуючи її як народ, що діє сам і для самого себе: «Саме вже існування Комуни, – писав він, – вело за собою, як щось саме собою зрозуміле, місцеве самоврядування, але вже не як противагу державній владі, що тепер стає зайвою» [8, 345].

У Комуні суспільні посади перестали бути власністю ставлеників центрального уряду. Усі посадовці обиралися відкрито, були відповідальними, виконували волю народу і могли бути звільнені в будь-який час. Службові обов'язки всіма посадовими особами знизу доверху повинні виконуватися за заробітну плату робітника. Усякі привілеї та видача грошей на представництво вищим державним чинам зникали разом з цими чинами. Так К. Маркс характеризує суспільний устрій Комуни [8, 342–344]. Звичайно, Паризька Комуна проіснувала недовго, через це її досвід обмежений, а окремі її починання могли вказати тільки напрям, у якому розвивається управління народом за допомогою самого народу, окреслити вектор трансформації влади державної, влади бюрократичної у спільне самоуправління. Однак власне її існування, її функціонування були, за словами К. Маркса, «великою соціальною подією» [8, 350].

В.І. Ленін, ґрунтуючись на марксистському аналізі досвіду Комуни, також зазначав, що при соціалізмі посадові особи перестають бути бюрократами і чиновниками. Однак, як він підкреслював слідом за Марксом, це відбувається не саме собою, а лише «у міру введення, крім виборності, ще змінюваності в будь-який час, а також зведення плати до середнього робочого рівня, та заміни парламентарних установ «працюючими, тобто, які видають закони і впроваджують їх у життя» [7, 115]. В.І. Ленін писав, що при соціалізмі «вперше в історії цивілізованих суспільств маса населення підніметься до самостійної участі не тільки в голосуванні та виборах, але й у повсякденному управлінні. При соціалізмі усі будуть управляти по черзі й швидко звикнуть до того, щоб ніхто не управляв» [7, 116].

Так уявляли Маркс і Ленін найважливіші соціально-політичні умови, що повинні скластися в суспільстві для того, щоб у ньому не було бюрократії, щоб воно могло називатися справді соціалістичним.

Нині добре відомо, що джерела такого, м'яко кажучи, «вибіркового» відношення до наукової спадщини Маркса, Енгельса і Леніна сягають корінням в 20–30-ті роки ХХ ст., коли їхні найважливіші ідеї були частково віддані забуттю, частково перекручені. Так, теза про відсутність бюрократії при соціалізмі без усяких наукових основ була трансформована у тезу про відсутність бюрократії в радянському суспільстві. Аргументація при цьому була гранично проста: якщо загальновідомо і не підлягає сумніву, що в країні знищена буржуазна бюрократія і переміг соціалізм, то, вважалося, що тут немає й у принципі не може бути ніякої бюрократії.

З того часу ці абсолютно помилкові погляди ствердилися та протягом багатьох десятиліть безроздільно панували у вітчизняній суспільно-політичній літературі. В.М. Косяків і О.А. Митрошенков визначають бюрократизм як «антигромадський спосіб управління за допомогою формально-консервативного відношення до службових обов'язків, у результаті чого потураються конституційні права громадян, наноситься економічний і політичний збиток суспільним інтересам і цінностям» [6, 21]. «Сутність бюрократизму, – пише Ф.М. Рудинський, – у приношенні змісту в жертву формі, у забутті інтересів держави, суспільства, громадян заради особистих інтересів, що служать вузьковідомчим інтересам, у бездушному відношенні до людей» [13, 35].

Суть бюрократизму, зазначає І. В. Бестужев-Лада, «виражається в ігноруванні деякими органами виконавчої влади волі членів суспільства, у зневажанні суспільними інтересами, у переслідуванні такими посадовими особами цілей, що не збігаються з цілями, інтересами, потребами, цінностями працюючих мас, широких верств населення, суспільства в цілому» [2]. Такого роду визначення цілком типові. Бюрократизм характеризується винятково як стиль, спосіб управління, як негативна

форма прояву службової, посадової діяльності, причому саме окремих бюрократів чи окремих органів виконавчої влади.

Подібні визначення правильно відображають основні ознаки бюрократичної діяльності та її негативні наслідки, однак не містять головного – в них немає відповіді на питання про те, чому в умовах радянського суспільства існував антигромадський спосіб управління, формально-консервативне відношення до службових обов'язків, чому інтереси суспільства, широких верств трудящих зневажалися і приносилися в жертву вузьковідомчому й особистому своєкорисливому інтересу посадової особи. І вже зовсім не зрозуміло, як поєднати твердження про те, що на бюрократизм страждають лише деякі (окремі) органи і посадові особи.

Вчені радянської доби готові були навіть визнати, що бюрократизм в радянському суспільстві характеризується відривом апарату управління, тих чи інших його ланок від інтересів і волі народу, але водночас рішуче заперечують як те, що бюрократи утворюють особливий соціальний прошарок, що має відому незалежність і переслідує своєкорисливі корпоративні інтереси, так і те, що існує бюрократія як специфічна форма організацій, де влада не залежить від більшості її членів [11].

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що бюрократія діє приховано, оскільки її діяльність є незаконною. Це «ворог у підпіллі», його боротьба з державою і народом ведеться непомітно, і тому є ефективною. Її «тіньове» положення дозволяє, з одного боку, бути фактичним власником загальнонародної власності, публічної влади, ставити себе над законом і т. д., з іншого – доволі успішно дискредитувати ті революційні сили, що протистоять їй, визначати їх як ворожі народу, екстремістські тощо, придушувати їх, використовуючи армію, каральні органи, ідеологічний апарат тощо. Бюрократи не оголошували війну соціалізму, вони, як шашіль, підточили його зсередини. Але бюрократизм не є ворогом лише соціалізму, він є ворогом держави, її народу і суспільства загалом, оскільки тотально паразитує на ньому. Коли суспільний вампіризм стає

неконтрольованим, бюрократи доводять державу до загибелі. Тому ще раз можна констатувати, що саме бюрократизм став причиною загибелі реального соціалізму в СРСР та інших країнах.

Можна констатувати, що сучасна державна система управління в Україні – спадкоємець радянської командно-адміністративної системи, й успадкувала всі її вади. Було б помилкою вважати, що перехід до так званого демократичного суспільного ладу (ринкової економіки) покладе край феномену бюрократії [12], і не замислюватись над тим, чи не приклала часом зусиль до цього перетворення ... сама бюрократія.

Бюрократичний апарат як один з найважливіших компонентів механізму реалізації політичної влади традиційно розглядається в масовій свідомості як негативне явище, що обумовлене особливостями нинішнього розвитку вітчизняного соціуму – перманентного кризового стану. Історичні витoki вітчизняної бюрократії склалися за часів царизму, а у межах такого політичного режиму бюрократія стала асоціюватися з відсталістю, тяганиною, зневагою до особистості etc. Вважаємо актуальним не лише виявити негативні сторони феномену бюрократії, але й «раціональні» (позитивні) її витoki, що дасть змогу ретельно дослідити особливості її впливу на суспільні відносини, визначити причини виникнення негативних властивостей бюрократії.

Ігнорування бюрократією дійсного об'єктивного критерію оцінювання своєї діяльності – компетентності, професіоналізму у виконанні поставлених завдань – тотально знижує міру довіри населення до правлячого режиму, призводить до «незрілості» бюрократичної влади, негативного впливу правлячої верхівки на суспільні процеси. Бюрократія – фактично єдина соціально-політична формація, яка не лише успішно пережила усі катаклізми «демократичних» трансформацій, але й зі значною вигодою для себе змогла використати результати «повернення» від соціалізму до капіталізму.

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується

абсолютною відсутністю – попри невгавний ламент про його поставання – «громадянського суспільства», недосконалістю системи законодавства та вертикалі влади, «реформами» управлінських структур, здійснюваних в інтересах конкретних людей, що сприяє кількісному зростанню неефективних структур, розширенню повноважень чиновників. Контролю над бюрократичним апаратом з боку «роботодавця» – населення України, фактично немає, адже самими «найманцями» створюється система, яка прагне до чи не абсолютної закритості, герметичності влади, що, своєю чергою, викликає нагальну необхідність вдосконалення бюрократичних структур та приведення їх у відповідність з вимогами сучасних вітчизняних реалій.

Є очевидним, що в Україні, як і в більшості інших сучасних країн, саме бюрократія виступає формою та анонімізованим суб'єктом управлінської діяльності, чийм декларативним покликанням стає реалізація поставлених суспільством завдань, проте бюрократичний апарат усе більшою мірою орієнтується на вираження та захист власних, егоїстичних інтересів, згадуючи про суспільні інтереси хіба що на час виборчих кампаній. Зазначимо, що бюрократизована держава не може служити народу, справі розбудови суспільства, оскільки бюрократ переслідує власні цілі, вирішує свої проблеми за рахунок держави. Бюрократизм – це суспільний паразитизм. У результаті бюрократія й дотепер, залишаючись невидимою і безкарною, є тією силою, що визначає стан справ у державі.

Література

1. Александров М. Государство, бюрократия и абсолютизм в истории России / М. Александров. – СПб.: Типография Б. М. Вульфа, 1910. – 146 с.
2. Бестужев-Лада И. В. Кто царствует сегодня на Руси? / И. В. Бестужев-Лада // Власть. – 1996. – № 7. – С.70–71.
3. Ивановский В. В. Бюрократия как самостоятельный общественный класс / В. В. Ивановский // Русская мысль. – 1903. – № 8. – С. 3–4.
4. Карнович Е. Русское чиновничество в былое и настоящее время / Е. Карнович // Спутник чиновника. – 1911. – № 1–12.

5. Ключевский В. О. Курс русской истории. / В. О. Ключевский. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1908. – 92 с.
6. Косяков В. М. Бюрократичні прояви і методи боротьби з ними / В. М. Косяков, О. А. Митрошенков // Сучасна держава і право, 1985. – № 6. – С. 21.
7. Ленин В. И. Государство и революция / В. И. Ленин // Полн. собр. соч.; 5-е изд. – М.: Политиздат, 1969. – Т. 33. – С. 1–120.
8. Маркс К. Гражданская война во Франции / К. Маркс, Ф. Энгельс. Сочинения в 50 т. Изд. 2-е. – М.: Гос. изд-во полит. л-ры, 1960. – Т. 17. – С. 317–370.
9. Маркс К. Конспект книги Бакунина «Государственность и анархия» / К. Маркс, Ф. Энгельс. Сочинения в 50 т. Изд. 2-е. – М.: Гос. изд-во полит. л-ры, 1961. – Т. 18. – С. 579–624.
10. Маркс К. К критике гегелевской философии права / К. Маркс, Ф. Энгельс. Сочинения в 50 т. Изд. 2-е. – М.: Гос. изд-во полит. л-ры, 1954. – Т. 1. – С. 219–368.
11. Маслов В. А. О сущности бюрократизма в условиях социализма. / В. А. Маслов // Научный коммунизм. – 1984. – № 4. – С.10-11.
12. Мизес Л. Бюрократия. Запланированный хаос. Антикапиталистическая ментальность / Л. Мизес. – М., 1993. – С. 42.
13. Рудинський Ф. М. Бюрократизм і проблеми його викорінення / Ф. М. Рудинський. – Сучасна держава і право. – 1994. – № 5. – С. 35.
14. Яковенко Г. Б. Функції сучасної державної бюрократії / Г. Б. Яковенко // Теорія та практика державного управління. – 2008. – № 3 (22). – С. 51–58.

БЮРОКРАТИЯ В СИСТЕМЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ

Р.И. Пашов

Современное рост научного интереса к феномену бюрократии обусловлен тем, что сейчас можем небезосновательно констатировать что феномен бюрократии присущ любому современному общественному строю, результаты деятельности бюрократического аппарата охватывают не определенный сегмент общества, а пронизывают все сферы человеческой жизни. Бюрократия порождает парадоксы, возникающие в системе социального управления, хотя сама является превращенной формой власти (основанной на принципах самоуправления), ее развитие и расширение влияния является фактическим общегражданским барометром продуцирования и размножения превращенных форм систем управления. Современный этап развития украинского общества характеризуется несовершенством системы законодательства и вертикали власти, «реформами» управленческих структур, осуществляемых в интересах конкретных людей, способствует количественному росту неэффективных структур, расширению полномочий чиновников. Бюрократизм – это общественный паразитизм. В результате бюрократия до сих пор,

оставаясь невидимой и безнаказанной, является той силой, которая определяет состояние дел в государстве.

Ключевые слова: государственное управление, чиновник, бюрократия, бюрократизм, гражданское общество, корпоративный интерес, аппарата управления.

BUREAUCRACY IS IN SYSTEM OF PUBLIC RELATIONS

P. Pashov

The modern growth of scientific interest in the phenomenon of bureaucracy is due to the fact that currently we can reasonably conclude that the phenomenon of bureaucracy is inherent in any modern social order, and results of the bureaucracy operation does not cover a certain segment of society but permeate all spheres of human life. Bureaucracy creates paradoxes which appear in a system of social control, although it is a converted form of power (based on the principles of self-governance), its development and expansion of influence is the actual general civil barometer of production and reproduction of managerial systems converted forms. The current stage of the Ukrainian society development is characterized by imperfections in the legislation system and the vertical governance orientation, by "reforms" of management structures based on the interests of certain individuals. Therefore it promotes the quantitative growth of inefficient structures, expansion of the officials authority. Bureaucratism - a social parasitism. As a result bureaucracy is still remaining invisible and unpunished. It is the force that determines the state of in-country affairs.

Keywords: public administration, official, bureaucracy, bureaucratism, civil society, corporate interest, management operation.
